

การอุ้มบุญและความเป็นแม่: เสียงและประสบการณ์ชีวิตของผู้หญิง*

SURROGACY AND MOTHERHOOD: WOMEN'S VOICES AND LIVED EXPERIENCES

จุฑาทิพย์ พวงแจ่ม¹, รุ่งนภา เทพภาพ^{2*}

Chuthathip Phuangchalaem¹, Rungnapa Thepparp^{2*}

¹หลักสูตรปริญญาตรี ปรัชญา การเมือง และเศรษฐศาสตร์ วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ลำปาง
ประเทศไทย

¹B.A. Program in Philosophy, Politics, and Economics (PPE), College of Interdisciplinary Studies, Thammasat University, Lampang, Thailand

²วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ลำปาง ประเทศไทย

²College of Interdisciplinary Studies, Thammasat University, Lampang, Thailand

*Corresponding author E-mail: trungnap@tu.ac.th

*Tel: 083-462-4653

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการให้ความหมายต่อการอุ้มบุญ และมุมมองต่อความเป็นแม่ของผู้หญิงไทยที่อุ้มบุญเชิงพาณิชย์ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 28 คน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจงและการบอกต่อ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาแบบสร้างประเด็นหลัก ทั้งนี้ในบริบทของไทยการจ้างตั้งครรภ์แทนเชิงพาณิชย์ถือเป็นการกระทำที่มีความผิดตาม พ.ร.บ. คุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558 ผลการศึกษาพบว่า ผู้หญิงตั้งครรภ์แทนเชิงพาณิชย์ให้ความหมายต่อการอุ้มบุญใน 4 ลักษณะ ได้แก่ การอุ้มบุญในฐานะ 1) ทางรอดของชีวิตภายใต้ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ 2) โอกาสในการเติมเต็มความฝันและสร้างความมั่นคงในอนาคต 3) งานที่ทำเพื่อครอบครัว และ 4) การเป็นผู้ให้ชีวิตหรือผู้สร้างครอบครัวให้สมบูรณ์แก่ผู้มีบุตรยาก ส่วนมุมมองต่อความเป็นแม่ ประกอบด้วย 1) กลุ่มที่เกิดความผูกพันกับเด็กในครรภ์และเผชิญความเจ็บปวดจากการส่งมอบเด็กหลังคลอด และ 2) กลุ่มที่รักษาระยะห่างทางอารมณ์กับเด็กในครรภ์ โดยยึดโยงความเป็นแม่ของตนเองเข้ากับบทบาทการเลี้ยงดูบุตรของตน จากประสบการณ์ของผู้หญิงที่เคยเกี่ยวข้องกับการตั้งครรภ์แทนเชิงพาณิชย์ อันเป็นการกระทำที่ไม่สอดคล้องกับกฎหมายไทย สะท้อนความสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างความเป็นแม่ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และความไม่เท่าเทียมทางเพศ อันมีนัยสำคัญต่อการพัฒนามาตรการคุ้มครองสิทธิและศักดิ์ศรีของผู้หญิงในบริบทของเทคโนโลยีการเจริญพันธุ์ร่วมสมัย

คำสำคัญ: การอุ้มบุญเชิงพาณิชย์, ความเป็นแม่, ประสบการณ์ชีวิตของผู้หญิง, เทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์, กฎหมายการตั้งครรภ์แทน

Abstract

This study aimed to examine the meanings attributed to commercial surrogacy and perceptions of motherhood among Thai women who had experienced commercial surrogacy arrangements. A qualitative research approach was employed. Data were collected from 28 key informants selected through purposive and snowball sampling techniques using semi-structured

in-depth interviews. The data were analyzed using thematic analysis. In the Thai context, commercial surrogacy is prohibited under the Protection of Children Born from Assisted Reproductive Technologies Act, B.E. 2558 (2015). The findings revealed that women involved in commercial surrogacy constructed four major meanings of surrogacy: 1) a means of survival during economic hardship, 2) an opportunity to fulfill personal aspirations and achieve future financial security, 3) a form of work undertaken for the well-being of their families, and 4) an act of giving life and helping to create families for individuals experiencing infertility. Regarding perceptions of motherhood, the findings identified two distinct perspectives: 1) women who developed emotional attachment to the fetus and experienced emotional distress after relinquishing the child, and 2) women who maintained emotional distance from the fetus and defined motherhood primarily through their roles in raising their own children. The experiences of women who had participated in commercial surrogacy, a practice that is not recognized under Thai law, reflect the complex interplay among motherhood, economic inequality, and gender inequality. These findings underscore the importance of developing policies and protective measures that safeguard women's rights and human dignity within the context of contemporary reproductive technologies.

Keywords: Commercial Surrogacy, Motherhood, Women's Lived Experiences, Assisted Reproductive Technologies, Surrogacy Law

บทนำ

การตั้งครรภ์แทน (surrogacy) เป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนความเปลี่ยนแปลงของสังคมร่วมสมัย อันเกิดจากการบรรจบกันระหว่างความก้าวหน้าของเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ (Assisted Reproductive Technology: ART) การเปลี่ยนแปลงทางประชากร และพลวัตของระบบเศรษฐกิจโลก แม้การตั้งครรภ์แทนจะได้รับการพัฒนาในฐานะทางเลือกสำหรับผู้ประสบภาวะมีบุตรยาก แต่ในทางสังคมศาสตร์ การตั้งครรภ์แทนมิได้เป็นเพียงกระบวนการทางการแพทย์ หากยังเป็นพื้นที่ที่ความสัมพันธ์ทางอำนาจ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ความไม่เท่าเทียมทางเพศ และความหมายของความเป็นแม่ถูกสร้างและต่อรองขึ้นใหม่ผ่านร่างกายและประสบการณ์ของผู้หญิง การศึกษาการตั้งครรภ์แทนจึงมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างเทคโนโลยี การสืบพันธุ์ และความเป็นธรรมทางสังคมในสังคมร่วมสมัย

ในระดับโลก อุตสาหกรรมการตั้งครรภ์แทนมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง ท่ามกลางบริบทของการลดลงของอัตราการเกิดและการเข้าสู่สังคมสูงอายุในหลายประเทศ สะท้อนให้เห็นว่าการตั้งครรภ์แทนมิได้เป็นเพียงบริการทางการแพทย์ แต่ได้กลายเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจข้ามชาติที่เชื่อมโยงกับกระแสโลกาภิวัตน์ การเคลื่อนย้ายทุน เทคโนโลยี และแรงงานด้านการสืบพันธุ์ โดยเฉพาะการเติบโตของการตั้งครรภ์แทนเชิงพาณิชย์ในประเทศที่มีต้นทุนต่ำกว่า (Peet, J. L., 2016) แม้ว่าการตั้งครรภ์แทนจะมีหลายรูปแบบ ทั้งการตั้งครรภ์แทนแบบใช้ไข่ของผู้ตั้งครรภ์แทน การตั้งครรภ์แทนแบบใช้เทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ การตั้งครรภ์แทนเชิงพาณิชย์ และการตั้งครรภ์แทนแบบไม่แสวงหากำไร แต่รูปแบบที่ได้รับการถกเถียงมากที่สุดคือการตั้งครรภ์แทนเชิงพาณิชย์ (commercial surrogacy) ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การให้ค่าตอบแทนแก่ผู้ตั้งครรภ์แทน และก่อให้เกิดข้อถกเถียงทั้งในมิติทางกฎหมาย จริยธรรม สิทธิมนุษยชน และความเป็นธรรมทางสังคม (Horsey, K., 2024) นักวิชาการจำนวนมากชี้ให้เห็นว่าการตั้งครรภ์แทนเชิงพาณิชย์มิใช่เพียงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ แต่ยังสะท้อนความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเพศ ชนชั้น และความไม่เท่าเทียมระดับโลก ซึ่งผู้หญิงมักอยู่ในสถานะที่ต้องต่อรองระหว่างความจำเป็นทางเศรษฐกิจกับการควบคุมเหนือร่างกายของตนเอง (Spar, D., 2005)

สำหรับประเทศไทย การตั้งครร์แทนเพื่อประโยชน์ทางการค้าเป็นการกระทำที่ต้องห้ามตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558 โดยมาตรา 24 กำหนดห้ามมิให้มีการดำเนินการตั้งครร์แทนเพื่อประโยชน์ทางการค้า อย่างไรก็ตาม การดำรงอยู่ของประสบการณ์การรับจ้างตั้งครร์แทนก่อนและภายหลังการบังคับใช้กฎหมาย ตลอดจนการเคลื่อนย้ายของตลาดการตั้งครร์แทนข้ามพรมแดน สะท้อนให้เห็นว่าปรากฏการณ์ดังกล่าวยังคงมีความซับซ้อนและท้าทายต่อการกำกับดูแลของรัฐ การศึกษาปรากฏการณ์นี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมหรือรับรองการกระทำที่ขัดต่อกฎหมาย หากแต่เป็นความพยายามในการทำความเข้าใจประสบการณ์ชีวิตและเงื่อนไขทางสังคมที่ผลักดันให้ผู้หญิงบางส่วนเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการตั้งครร์แทนเชิงพาณิชย์ (พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์, 2558)

แม้ว่าจะมีงานศึกษาจำนวนมากที่มุ่งวิเคราะห์การตั้งครร์แทนในมิติของกฎหมาย จริยธรรม และเทคโนโลยีการเจริญพันธุ์ แต่การศึกษาที่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์และเสียงของผู้หญิงที่เคยมีส่วนเกี่ยวข้องกับการตั้งครร์แทนเชิงพาณิชย์ในบริบทของประเทศไทยยังมีอยู่อย่างจำกัด โดยเฉพาะการทำความเข้าใจว่าผู้หญิงเหล่านี้ให้ความหมายต่อการอุ้มบุญและรับรู้ความเป็นแม่ของตนเองอย่างไร การศึกษาในครั้งนี้จึงมุ่งสำรวจประสบการณ์ของผู้หญิงที่เคยรับจ้างตั้งครร์แทนในฐานะผู้กระทำการทางสังคม (social actors) ที่มีได้เป็นเพียงผู้ได้รับผลกระทบจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และเพศภาวะ หากยังเป็นผู้ที่สร้าง ต่อรอง และให้ความหมายแก่ประสบการณ์ชีวิตของตนเองด้วย ข้อค้นพบจากการศึกษานี้จะช่วยขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับการตั้งครร์แทนเชิงพาณิชย์ในบริบทสังคมไทย ผ่านการรับฟังเสียงและประสบการณ์ของผู้หญิงที่เกี่ยวข้องโดยตรง อันจะนำไปสู่ความเข้าใจที่รอบด้านยิ่งขึ้นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นแม่ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และเทคโนโลยีการเจริญพันธุ์ ตลอดจนเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานโยบายและมาตรการคุ้มครองสิทธิ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และความเป็นธรรมทางสังคมในบริบทของเทคโนโลยีการเจริญพันธุ์ร่วมสมัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาการให้ความหมายต่อการอุ้มบุญของผู้หญิงที่ตั้งครร์แทนเชิงพาณิชย์
2. ศึกษามุมมองต่อความเป็นแม่ของผู้หญิงที่ตั้งครร์แทนเชิงพาณิชย์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการให้ความหมายต่อการอุ้มบุญและมุมมองต่อความเป็นแม่ของผู้หญิงไทยที่เคยมีประสบการณ์รับจ้างตั้งครร์แทนเชิงพาณิชย์ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ร่วมกับการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครร์แทน เทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ และประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้อง ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ หญิงไทยที่เคยมีประสบการณ์รับจ้างตั้งครร์แทน จำนวน 28 คน ซึ่งคัดเลือกด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ร่วมกับการแนะนำต่อแบบบอกต่อ (snowball sampling) ผ่านเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์และเครือข่ายบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครร์แทน ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์รายบุคคลผ่านช่องทางออนไลน์และทางโทรศัพท์ตามความสมัครใจและความสะดวกของผู้ให้ข้อมูล โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview guide) ที่มุ่งสำรวจประสบการณ์การตั้งครร์แทน การให้ความหมายต่อการอุ้มบุญ และมุมมองต่อความเป็นแม่

การศึกษานี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยระดับปริญญาตรี ซึ่งในช่วงเวลาที่ดำเนินการวิจัยสถาบันการศึกษาไม่ได้กำหนดให้โครงการวิจัยระดับปริญญาตรีต้องยื่นขอรับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ก่อนดำเนินการวิจัย อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และดำเนินการตามหลักการคุ้มครองผู้เข้าร่วมวิจัยอย่างเคร่งครัด โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอน

การวิจัย สิทธิในการปฏิเสธหรือถอนตัวจากการวิจัย และการรักษาความลับของข้อมูล เนื่องจากการศึกษานี้เกี่ยวข้องกับผู้หญิงที่เคยมีประสบการณ์รับจ้างตั้งครรภ์แทน ซึ่งเป็นประเด็นที่มีความอ่อนไหวทั้งในมิติทางสังคมและกฎหมาย ผู้วิจัยจึงใช้มาตรการคุ้มครองข้อมูลอย่างเข้มงวด ได้แก่ การไม่บันทึกข้อมูลที่สามารถระบุตัวตนได้ การใช้รหัสแทนผู้ให้ข้อมูล (ID1-ID28) การจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบที่มีการป้องกันการเข้าถึง และการนำเสนอผลการวิจัยในลักษณะที่ไม่สามารถเชื่อมโยงกลับไปยังบุคคลหรือเหตุการณ์เฉพาะได้ ทั้งนี้ ข้อมูลที่ผู้ให้ข้อมูลเปิดเผยถูกใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางวิชาการเท่านั้น และไม่มีการเปิดเผยต่อบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกทั้งนี้ การไม่ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ก่อนดำเนินการวิจัยถือเป็นข้อจำกัดประการหนึ่งของการศึกษาครั้งนี้

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาแบบสร้างประเด็นหลัก (Thematic Analysis) ตามแนวทางของ Braun, V., & Clarke, V. เพื่อค้นหารูปแบบ ความหมาย และประเด็นสำคัญที่ปรากฏในข้อมูลเชิงประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูล โดยมุ่งทำความเข้าใจการให้ความหมายต่อการอุ้มบุญ ความเป็นแม่ และบริบททางสังคม วัฒนธรรม เพศภาวะ และความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เกี่ยวข้อง กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การทำความเข้าใจกับข้อมูล 2) การกำหนดรหัสข้อมูลเบื้องต้น 3) การค้นหาและพัฒนาประเด็นหลัก 4) การทบทวนและตรวจสอบประเด็นหลัก 5) การนิยามและตั้งชื่อประเด็นหลัก และ 6) การจัดทำรายงานผลการวิเคราะห์ ผลการวิเคราะห์นำเสนอในรูปแบบการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ โดยใช้ข้อความหรือคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลประกอบการอธิบาย เพื่อสะท้อนประสบการณ์ มุมมอง และการให้ความหมายของผู้ให้ข้อมูลอย่างรอบด้าน (Braun, V. & Clarke, V., 2006) สำหรับการสร้างความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูล ในประเด็นสำคัญที่ได้จากการวิเคราะห์ ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์นำเสนอในรูปแบบการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ โดยใช้ข้อความจากผู้ให้ข้อมูลประกอบการอธิบายเพื่อสะท้อนประสบการณ์ การให้ความหมาย และบริบททางสังคมของผู้หญิงที่เคยมีประสบการณ์รับจ้างตั้งครรภ์แทนอย่างรอบด้านในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

จากการศึกษาแม่ผู้มบุญจำนวน 28 คน พวกเธอมีอายุระหว่าง 23 - 41 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 30.7 ปี หากจำแนกอายุเป็น 2 กลุ่มจะพบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 66.7 เป็นกลุ่มผู้หญิงที่อายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป (ไม่เกิน 41 ปี) ซึ่งถือเป็นวัยกลางคน/วัยแรงงาน ในด้านการศึกษาแม่ผู้มบุญส่วนใหญ่ ร้อยละ 73.3 จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา (ทั้งระดับตอนต้นและตอนปลาย หรือเทียบเท่า) ร้อยละ 16.7 จบการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรชั้นสูง (ปวส.) และปริญญาตรี และร้อยละ 6.7 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา สะท้อนว่าแม่ผู้มบุญส่วนใหญ่ จบการศึกษาในระดับการศึกษาภาคบังคับ (มัธยมศึกษาตอนต้น) หรือสูงกว่าเล็กน้อยในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สำหรับการประกอบอาชีพของกลุ่มผู้หญิงที่เป็นแม่ผู้มบุญนั้นโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 36.7 ประกอบอาชีพเป็นพนักงานในโรงงานและพนักงานร้านสะดวกซื้อ รองลงมาร้อยละ 30.0 เป็นกลุ่มที่ประกอบอาชีพค้าขาย ขายของออนไลน์ และรับจ้างทั่วไปซึ่งเป็นลูกจ้างรายวันตามที่จะมีผู้ว่าจ้าง และในสัดส่วนที่เท่ากันคือ ร้อยละ 30 คือกลุ่มผู้หญิงที่ว่างงาน และกลุ่มที่เป็นแม่บ้าน (ทำงานแต่ไม่ได้ค่าจ้าง) เพียงร้อยละ 3.3 ที่เป็นผู้หญิงที่ทำงานราชการหรือทำงานบริษัท ที่เป็นการจ้างงานที่ค่อนข้างมั่นคง ในขณะที่ผู้หญิงส่วนใหญ่ที่ตัดสินใจเป็นแม่ผู้มบุญอยู่ในอาชีพที่เปราะบาง ไม่มั่นคง หรือแม้แต่ไม่มีรายได้จากการประกอบอาชีพ ฉะนั้นรายได้จากการประกอบอาชีพของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกินครึ่ง (ร้อยละ 56.7) จึงอยู่ในช่วง 5,000 - 9,999 บาท/เดือน ในขณะที่กลุ่มที่มีรายได้ 15,000 บาท/เดือน มีอยู่เพียงร้อยละ 3.3 เท่านั้น ฉะนั้นอาจกล่าวได้ว่า กลุ่มแม่ผู้มบุญส่วนใหญ่ในการศึกษานี้ถือเป็นกลุ่มผู้หญิงที่อยู่ในระบบงานที่ไม่มั่นคง และได้ค่าตอบแทนที่ต่ำกว่าค่าแรงขั้นต่ำของประเทศในปัจจุบัน (คณะกรรมการ (ครม.) มีมติรับทราบประกาศคณะกรรมการค่าจ้าง เรื่องอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ (ฉบับที่ 14) ลงวันที่ 17 มิถุนายน 2568 ค่าแรงขั้นต่ำของไทย อยู่ระหว่าง 337-400 บาท ตามบริบทของพื้นที่) ในแง่ของชีวิตครอบครัว แม่ผู้มบุญ

เกือบทั้งหมดผ่านการมีคู่สมรส หรือมีชีวิตครอบครัวแล้ว (ร้อยละ 93.3) มีเพียงร้อยละ 6.7 ที่มีสถานะโสด ในกลุ่มที่ผ่านการมีชีวิตครอบครัว ส่วนใหญ่ร้อยละ 43.3 ยังคงอยู่ร่วมกับคู่สมรสของตนเอง และร้อยละ 36.7 เป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว สะท้อนว่า แม่อุ้มบุญมากกว่า 1 ใน 3 เป็นเจ้าของประสบการณ์ความเป็นแม่ในชีวิตจริง

1. การให้ความหมายต่อการอุ้มบุญของผู้หญิงตั้งครรภ์เชิงพาณิชย์แทนหรือแม่อุ้มบุญ

แม้ว่าเหตุผลหลักในการตัดสินใจเป็นแม่อุ้มบุญของผู้หญิง คือ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ แต่เงื่อนไขดังกล่าวก็สัมพันธ์กับการให้ความหมายในมิติอื่นๆที่ได้เพิ่มน้ำหนักให้การตัดสินใจกลายเป็นแม่อุ้มบุญ เนื่องจากมีใช้ผู้หญิงที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจทุกคนที่จะเข้าสู่การทำงานนี้ ดังกล่าวไว้ข้างต้นว่า งานศึกษาในครั้งนี้มีจุดยืนที่จะรับฟังเสียงของแม่อุ้มบุญ ซึ่งเป็นเสียงที่สังคมมักจะเลือกไม่ฟัง เพราะมองว่า ผู้หญิงเหล่านี้คือผู้กระทำความผิดกฎหมายและเป็นผู้หญิงที่ต้องการเพียงเงินตราในการดำรงชีวิตผ่านการรับจ้างตั้งครรภ์ซึ่งได้ทำลายระบบศีลธรรมของประเทศร่วมด้วย การฟังเสียงของผู้หญิงที่เป็นแม่อุ้มบุญมากขึ้น จึงเป็นการเปิดพื้นที่ในการทำความเข้าใจความสลับซับซ้อนของปรากฏการณ์ทางสังคม และเห็นถึงสถานะที่กดทับที่แม่อุ้มบุญต้องเผชิญ จากการศึกษาพบว่า พวกเขาได้ให้ความหมายต่อการรับจ้างตั้งครรภ์แทน หรือการรับจ้างอุ้มบุญ ดังต่อไปนี้

1.1 อุ้มบุญ คือ ทางรอดของชีวิต

การให้ความหมายว่าการรับจ้างอุ้มบุญ หรือการอุ้มบุญเชิงพาณิชย์ เป็นทางรอดของชีวิตที่บีบคั้นจากสถานการณ์ที่ยากลำบากต่างๆ จนกระทั่งผู้หญิงเหล่านี้ไม่สามารถมองเห็นทางออกอื่นใดนอกจากการรับจ้างอุ้มบุญ แม่อุ้มบุญกลุ่มนี้ (13 คน จาก 28 คน คิดเป็นร้อยละ 46.4) ได้สะท้อนประสบการณ์ชีวิตที่ยากลำบากที่เกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัว โดยเฉพาะวิกฤตด้านเศรษฐกิจ โอกาสการอุ้มบุญที่เข้ามาในชีวิต จึงเป็นเสมือนทางรอดเดียว (ณ ช่วงเวลานั้น) ของพวกเขา โดยเฉพาะสถานะบีบคั้นทางเศรษฐกิจ อาทิ การเป็นหนี้สินบัตรเครดิตจำนวนมาก เกิดเป็นภาวะเครียดจนมีอาการ “กินไม่ได้นอนไม่หลับ” (ID1) หนี้้นอกระบบจำนวนมากที่อดีตสามีทิ้งไว้ให้และถูกเจ้าหนี้ติดตามข่มขู่ (ID3) หนีจากการพนันที่สามีทิ้งไว้ให้หลังจากเสียชีวิต (ID5) หนีจากการทำธุรกิจที่ล้มเหลว (ID16, ID20) หนีสินจากค่ารักษาพ่อหรือแม่ที่เจ็บป่วยเรื้อรัง (ID21, ID23) รวมถึงการต้องเผชิญกับสถานะที่ไม่แน่นอนของรายได้ เนื่องจากอยู่ในอาชีพ/การทำงานที่มีค่าตอบแทนไม่สูงมากนัก และไม่แน่นอน แต่ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันเป็นค่าใช้จ่ายที่แน่นอน และมีความต้องการใช้เงินเพื่อการมีชีวิตที่ดีขึ้น เช่นกรณีของแม่อุ้มบุญวัย 36 ปีจากสระบุรี (ID9) มีสถานะเป็นคุณแม่อุปถัมภ์สาม สามีทำงานก่อสร้างรายได้ไม่แน่นอน รายได้ในแต่ละเดือนจึงแทบไม่พอใช้ ฉะนั้นเมื่อถูกพี่สาวของเพื่อนที่เคยรับจ้างอุ้มบุญชักชวนให้มารับงานจึงตกลงทำงานเนื่องจากเห็นว่าชีวิตของพี่สาวของเพื่อนดีขึ้นหลังการรับจ้างอุ้มบุญ

1.2 รับจ้างอุ้มบุญ เป็นหนทางเติมเต็ม “ฝัน” ที่ตนเองวางแผนไว้

ในฐานะมนุษย์ผู้หนึ่ง แม่อุ้มบุญมากกว่า 1 ใน 3 (10 คน จาก 28 คนคิดเป็นร้อยละ 35.7) ให้ความหมายต่อการรับจ้างอุ้มบุญในฐานะหนทางในการเติมเต็มความฝันของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นทางลัดในการสะสมเงินทุนเพื่อเปิดร้านค้าของตนเอง (ID2) เปิดร้านขายของชำในหมู่บ้าน (ID15) เปิดร้านทำผม/ชาลอน (ID22) ฝันถึงการมีบ้านใหม่ที่ไม่สามารถเกิดขึ้นจริงได้หากเธอจะอาศัยเพียงรายได้จากการทำงานที่น้อยนิดของเธอ ก่อนตัดสินใจรับจ้างอุ้มบุญ (ID4) ร้านขายค้าออนไลน์ที่พวกเขาวางแผนไว้เป็นอาชีพในอนาคตของตนเอง (ID10) การมีเงินเก็บเพื่ออนาคต (ID14) มีเงินสำหรับจ่ายค่าเล่าเรียนในระดับปริญญาโทของตนเอง (ID19, ID28) หรือการเป็นเจ้าของที่ดินสักแปลง (ID27)

1.3 เป็นงานที่ทำเพื่อครอบครัวของตนเอง

การให้ความหมายต่อการรับจ้างอุ้มบุญในแง่มุมนี้ เน้นการอธิบายว่า การรับจ้างอุ้มบุญเป็นงานที่พวกเขาเลือกทำเพื่อคนในครอบครัวของตนเอง เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (10 คน จาก 28 คน คิดเป็นร้อยละ 35.7) เป็นต้นว่า เป็นการทำงานที่จะทำให้เธอสามารถส่งลูกๆให้ได้รับการศึกษาที่ดี และการศึกษาในระดับสูงได้ (ID1, ID7, ID11, ID20) ทำให้เธอมีเงินส่งให้แม่ที่อยู่ต่างจังหวัดในทุกเดือน (ID14) เงินที่ได้จากการ

รับจ้างอุ้มบุญถูกใช้เพื่อเป็นรักษาพ่อที่ป่วยเป็นโรคมะเร็งให้ได้รับการรักษาที่ดี (ID23) หรือสร้างกิจการของครอบครัวที่เธอและสามีจะร่วมกันทำเพื่อครอบครัว (ID26)

1.4 มองว่าตนเป็น "ผู้ให้ชีวิต - ผู้สร้างครอบครัว (ของผู้อื่น) ให้สมบูรณ์"

จากการศึกษาพบว่า ร้อยละ 21.4 ของผู้ให้ข้อมูล (6 คน จาก 28 คน) ให้ความหมายว่าการอุ้มบุญเชิงพาณิชย์ของตน คือการมอบโอกาสให้แก่ผู้ไม่สามารถมีบุตรได้เอง มุมมองนี้สะท้อนแนวคิดของการมองตนเองในฐานะผู้ให้ชีวิต หรือผู้ที่มีส่วนช่วยสร้างครอบครัวของผู้อื่น (ผู้ว่าจ้าง) ให้สมบูรณ์ตามอุดมการณ์ของครอบครัวที่เน้นย้ำว่าครอบครัวที่สมบูรณ์ตามแนวขนบคือครอบครัวที่ประกอบด้วย พ่อ แม่ และลูก กรณีของแม่อุ้มบุญวัย 29 ปี จากนนทบุรี (ID4) เธอมองว่าการอุ้มบุญของเธอเป็นเสมือน “สะพาน” ที่ทำให้ครอบครัวของผู้ว่าจ้างชาวไต้หวันสมบูรณ์ขึ้นด้วยการมีลูก กรณีของแม่อุ้มบุญวัย 37 ปี จากจังหวัดลำพูน ผู้รับจ้างตั้งครรภ์ให้กับผู้ว่าจ้างซึ่งเป็นคู่รักชาวฝรั่งเศส (ID15) ให้ข้อมูลว่า ครอบครัวผู้ว่าจ้างดีใจมากที่มีลูกได้ ซึ่งเธอเองก็พลอยดีใจไปด้วย ผู้ว่าจ้างบอกกับเธอว่า ลูกว่าเป็นของขวัญที่พวกเขาได้จากเธอ เธอเล่าว่า “วันส่งมอบเด็ก เธอเต็มใจยื่นเด็กให้คนเป็นพ่อเป็นแม่ด้วยรอยยิ้ม... รู้สึกว่าตนเองได้ทำภารกิจที่สำคัญในชีวิต”

หรือกรณีของแม่อุ้มบุญวัย 29 ปี จากนครราชสีมา (ID14) เธอรับจ้างตั้งครรภ์ให้แก่ผู้ว่าจ้างที่เป็นคนไทยที่แต่งงานกับคนญี่ปุ่น เธอให้ข้อมูลว่า ผู้ว่าจ้างให้เกียรติเธอเป็นอย่างดี ไม่มีการบังคับ อนุญาตให้เธอใช้ชีวิตอยู่กับแฟนได้ตามปกติ ผู้ว่าจ้างดูแลโดยการส่งอาหารเสริมมาให้ การโทรไถ่ถามอยู่เป็นประจำ เธอรู้สึกว่าการมีคุณค่า และเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างครอบครัวที่สมบูรณ์ให้คนอื่น เธอผูกพันกับเด็กในท้องในลักษณะที่อบอุ่น และรู้สึกปลอดภัยในการรับจ้างตั้งครรภ์ครั้งนี้ เมื่อคลอดเด็กแล้ว เธอได้ขอถ่ายภาพกับเด็กหนึ่งรูป และยินดีส่งมอบเด็กให้กับครอบครัวที่เธอไว้วางใจนี้อย่างเต็มที่ กรณีของแม่อุ้มบุญ วัย 27 ปี จากนครศรีธรรมราช (ID26) ซึ่งอุ้มบุญให้ผู้ว่าจ้างชาวฝรั่งเศส ที่ให้อิสระแก่เธอในการเลือกทุกอย่างเอง เธอมองว่า การรับจ้างตั้งครรภ์แทนของตนเองให้ความรู้สึกเหมือน “ผู้หญิงที่มีพลัง” เพราะสร้างครอบครัว (ที่สมบูรณ์) ให้ผู้อื่น จะเห็นได้ว่าแม่อุ้มบุญกลุ่มนี้มีการให้ความหมายผ่านการใช้ภาษาที่สะท้อนความภาคภูมิใจ และสะท้อนถึงคุณค่าของการอุ้มบุญของตนในฐานะของคนกลางที่ช่วยเติมเต็มชีวิตครอบครัวของผู้อื่นให้สมบูรณ์

2. มุมมองต่อความเป็นแม่ของผู้หญิงที่ตั้งครรภ์เชิงพาณิชย์

ผลการศึกษาพบว่า แม่ผู้หญิงที่รับจ้างตั้งครรภ์แทนจะตระหนักดีว่าเด็กในครรภ์ไม่ใช่ลูกของตนเองในทางกฎหมายและพันธุกรรม แต่ประสบการณ์การตั้งครรภ์กลับทำให้พวกเขาส่งความหมายต่อความเป็นแม่แตกต่างกันออกไป โดยสามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่มสำคัญ ได้แก่ กลุ่มที่เกิดความผูกพันกับเด็กและเผชิญความเจ็บปวดจากสถานะความเป็นแม่ และกลุ่มที่พยายามรักษาระยะห่างทางอารมณ์ พร้อมยึดโยงความเป็นแม่ของตนเองเข้ากับลูกที่บ้านของตนเองทดแทน

2.1 กลุ่มที่ผูกพันกับเด็กและเจ็บปวดกับความเป็นแม่ที่ไม่อาจครอบครองได้

ผู้หญิงกลุ่มแรกสะท้อนให้เห็นว่า แม้จะพยายามเตือนตนเองอยู่เสมอว่าเด็กในครรภ์ไม่ใช่ลูกของตน แต่ประสบการณ์การตั้งครรภ์ตลอดระยะเวลาเก้าเดือนกลับทำให้เกิดความผูกพันทางอารมณ์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การรับรู้การเติบโตของเด็ก การได้ยินเสียงหัวใจ การเห็นภาพอัลตราซาวด์ การลูบท้อง พุดคุย หรือแม้แต่การตั้งชื่อเล่นให้เด็ก ล้วนเป็นกระบวนการที่ทำให้เด็กค่อย ๆ กลายเป็นบุคคลที่มีความหมายในชีวิตของพวกเขาสําหรับผู้หญิงกลุ่มนี้ ความเป็นแม่ไม่ได้เกิดขึ้นจากสายสัมพันธ์ทางพันธุกรรมเพียงอย่างเดียว หากแต่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ทางร่างกาย อารมณ์ และการดูแลเอาใจใส่ที่เกิดขึ้นตลอดช่วงเวลารับจ้างตั้งครรภ์ ส่งผลให้วันส่งมอบเด็กกลายเป็นช่วงเวลาของการสูญเสีย หลายคนอธิบายความรู้สึกดังกล่าวว่าเป็นความรู้สึกว่างเปล่า เหมือนสูญเสียบางสิ่งที่มีคุณค่าในชีวิต หรือรู้สึกเหมือนหัวใจถูกพรากออกไปพร้อมกับเด็กที่ตนเองอุ้มท้องมา

เช่นกรณีของแม่อุ้มบุญวัย 29 ปีจากนนทบุรี (ID4) แม้เธอจะพยายามเตือนตัวเองว่า “เราเป็นแค่สะพาน” เท่านั้น แต่เธอก็รู้สึกผูกพันกับเด็กในท้องเหมือนเป็นลูกของตนเอง เธอชอบท้อง พุดคุย ตั้งชื่อเล่นให้เด็กในท้อง เมื่อถึงวันคลอดและวันส่งมอบเด็ก เธอร้องไห้อย่างหนักสัมผัสการสูญเสียแต่ก็เข้มใจให้เด็กไปอยู่กับครอบครัวผู้ว่าจ้าง กรณีของแม่หม้ายวัย 38 ปีจากเชียงราย (ID5) เธอผูกพันกับเด็กในท้องมาก โดยเฉพาะช่วง 3 เดือนสุดท้าย แม้ว่าจะพยายาม “กล่อม” ตัวเองในทุกวันว่าเด็กในท้องไม่ใช่ลูกของตนเอง ในวันที่เธอคลอดเด็ก เธอกับเด็กถูกแยกกันทันที เธอไม่เคยได้พบหน้าพ่อแม่เด็ก (ครอบครัวผู้ว่าจ้าง) เธอสะท้อนประสบการณ์ว่า หลังการคลอดเธอรู้สึกถึงความสูญเสียเด็ก และเธอรู้สึกว่างเปล่า กรณีของแม่อุ้มบุญวัย 39 ปีจากราชบุรี (ID23) เล่าว่าเธอรู้สึกผูกพันกับเด็กมาก เธอพุดคุยกับเด็กในท้องของตนเองทุกวัน เธอเคยฝันว่าเด็กยิ้มให้ในวันส่งมอบเด็ก เธอร้องไห้เสียใจเป็นอันมาก และต้องเผชิญกับภาวะซึมเศร้าหลังคลอด

อย่างไรก็ตาม ความผูกพันมิได้นำไปสู่ความทุกข์เสมอไป ในบางกรณี ผู้หญิงที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้ว่าจ้าง ได้รับการปฏิบัติอย่างให้เกียรติ และมีอิสระในการดำเนินชีวิตระหว่างการตั้งครรภ์ กลับตีความประสบการณ์ดังกล่าวในฐานะของ “การให้” มากกว่า “การสูญเสีย” แม้จะรู้สึกผูกพันกับเด็ก แต่พวกเขามองว่าตนเองได้ทำหน้าที่สำคัญในการช่วยเติมเต็มความฝันของครอบครัวอื่น การส่งมอบเด็กจึงเป็นทั้งช่วงเวลาแห่งความเศร้าและความภาคภูมิใจในเวลาเดียวกัน เช่นกรณีของแม่อุ้มบุญวัย 35 ปีจากลำพูน (ID 15) เธออุ้มบุญให้คู่รักชาวฝรั่งเศสที่บินมาดูแลเธอที่ประเทศไทย มีการพุดคุย ไปหาหมอด้วยกัน เธอได้รับประสบการณ์ได้รับการดูแลอย่างดี มีอิสระอย่างเต็มที่ ไม่ต้องย้ายที่อยู่ สามารถอยู่อาศัยในบ้านของตนเองได้ เธอเล่าว่า ผู้ว่าจ้างได้แสดงความรักและขอบคุณเธอตลอดเวลา เธอผูกพันกับเด็กในท้องแต่ไม่รู้สึกเป็นเจ้าของ เพราะเธอมองว่าตนตั้งใจช่วยเหลือครอบครัวของนายจ้าง ในวันคลอดเธอน้ำตาไหลออกมาโดยไม่ตั้งใจ แต่เธอก็เต็มใจที่จะยื่นเด็กให้พ่อแม่ที่แท้จริงด้วยรอยยิ้ม เธอรู้สึกว่าตนเองได้ทำภารกิจที่สำคัญเพื่อครอบครัวของคนอื่น เช่นเดียวกับกรณีของแม่อุ้มบุญวัย 27 ปีจากปทุมธานี (ID19) เธอรับจ้างอุ้มบุญให้กับคู่รักชาวอังกฤษ ผู้ว่าจ้างได้สร้างประสบการณ์เชิงบวกแก่เธอ เธอเล่าว่าผู้ว่าจ้างให้อิสระแก่เธอทุกอย่าง อนุญาตให้เธอใช้ชีวิตของตนเองได้ตามปกติ ไม่ต้องย้ายอยู่ที่ เธอสามารถเลือกวิถีชีวิตได้เอง เธอรู้สึกว่าตนเองได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมและเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวของผู้ว่าจ้าง เธอผูกพันกับเด็กในท้องในฐานะของขวัญที่เธอได้ส่งมอบให้กับครอบครัวของผู้ว่าจ้าง ในวันที่เธอคลอดเธอขอถ่ายภาพกับเด็กเพื่อเป็นที่ระลึก และยินดีส่งมอบเด็กให้แก่ครอบครัวผู้ว่าจ้างพร้อมคำอวยพรจากใจเธอ

ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า แม้ภายใต้ระบบการตั้งครรภ์เชิงพาณิชย์ซึ่งพยายามแยกความเป็นแม่ออกจากการตั้งครรภ์ แต่ประสบการณ์ทางร่างกายของผู้หญิงจำนวนหนึ่งยังคงสร้างความรู้สึกรู้สึกของการเป็นแม่ขึ้นมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และความเจ็บปวดที่เกิดขึ้นในวันส่งมอบเด็กจึงเป็นผลมาจากความขัดแย้งระหว่างความรู้สึกภายในกับเงื่อนไขของสัญญาทางเศรษฐกิจ

2.2 กลุ่มที่พยายามรักษาระยะห่างทางอารมณ์และยึดโยงความเป็นแม่กับลูกของตนเอง

ในทางตรงกันข้าม ผู้หญิงอีกกลุ่มหนึ่งพยายามสร้างระยะห่างทางอารมณ์ระหว่างตนเองกับเด็กในครรภ์ตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการอุ้มบุญ โดยมองว่าการตั้งครรภ์ครั้งนี้เป็นเพียงงานหรือภารกิจทางเศรษฐกิจที่ต้องทำให้สำเร็จ มากกว่าจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูก ผู้หญิงเหล่านี้ใช้กลไกทางจิตใจหลากหลายรูปแบบเพื่อลดทอนความผูกพันกับเด็ก เช่น ไม่ตั้งชื่อเด็ก ไม่ลูบท้อง ไม่จินตนาการถึงอนาคตของเด็ก ไม่เตรียมสิ่งของสำหรับทารก หรือหลีกเลี่ยงการตอบสนองต่อการเคลื่อนไหวของเด็กในครรภ์ กลไกดังกล่าวทำหน้าที่ช่วยให้พวกเขาสามารถปฏิบัติต่อการตั้งครรภ์ในฐานะหน้าที่ชั่วคราว และลดความเจ็บปวดที่อาจเกิดขึ้นในวันส่งมอบเด็ก เช่นกรณีของแม่อุ้มบุญวัย 40 ปี (ID7) จากขอนแก่น ผู้ผ่านประสบการณ์รับจ้างอุ้มบุญมาถึง 3 ครั้ง เธอพยายามไม่สร้างความผูกพันกับเด็กเลย ไม่ลูบท้อง ไม่พุดชื่อ และไม่ยอมรับรู้ว่าเด็กไปอยู่กับใคร เธอมองว่าการตั้งครรภ์ในครั้งนี้คือภารกิจหรืองาน ฉะนั้นจึงไม่ใช่ความผูกพันระหว่างเธอและเด็กในครรภ์

ขณะเดียวกัน ผู้หญิงกลุ่มนี้มิได้ปฏิเสธความเป็นแม่ หากแต่ย้ายความหมายของความเป็นแม่ไปสู่ลูกของตนเองที่บ้าน พวกเขาให้ความสำคัญกับบทบาทของการเลี้ยงดู การเสียสละ และความรับผิดชอบต่อครอบครัว มากกว่าประสบการณ์ของการตั้งครรภ์เพียงอย่างเดียว รายได้จากการอุ้มบุญถูกตีความว่าเป็นทรัพยากรที่นำไปสร้างบ้าน ส่งเสียลูกเรียนหนังสือ หรือสร้างอนาคตที่มั่นคงให้แก่ครอบครัว

ด้วยเหตุนี้ การรับจ้างตั้งครรภ์จึงไม่ได้ถูกมองว่าเป็นการเป็นแม่ของเด็กในครรภ์ แต่เป็นการทำหน้าที่ “แม่ของลูกตนเอง” ผ่านการใช้ร่างกายเป็นเครื่องมือในการหารายได้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของครอบครัว ผู้หญิงจำนวนหนึ่งยืนยันว่าเหตุผลสำคัญที่ทำให้สามารถอดทนต่อความยากลำบาก ความโดดเดี่ยว หรือข้อจำกัดต่าง ๆ ระหว่างการตั้งครรภ์ได้ คือ การนึกถึงลูกของตนเองที่รออยู่ที่บ้าน เช่นกรณีของ แม่อุ้มบุญวัย 40 จากขอนแก่น (ID 7) เธอมีลูก 2 คน มีประสบการณ์การอุ้มบุญมาแล้ว 3 ครั้ง มองว่าการอุ้มบุญเป็นงานที่สร้างรายได้ที่เป็นกอบเป็นกำ เธอไม่สร้างความผูกพันกับเด็กในท้อง เน้นเก็บเงินและนำไปสร้างบ้าน ซื้อจักรยานยนต์ให้ลูก และส่งลูกเรียนหนังสือ เป็นภารกิจที่เธอต้องทำเพื่ออนาคตของครอบครัวและลูกๆของเธอเอง

ผลการศึกษาจึงสะท้อนให้เห็นว่า ความเป็นแม่ของแม่อุ้มบุญในบริบทของการตั้งครรภ์เชิงพาณิชย์มิได้มีความหมายตายตัว หากแต่เป็นอัตลักษณ์ที่ถูกสร้าง ต่อรอง และตีความใหม่อยู่ตลอดเวลา ผู้หญิงบางคนเชื่อมโยงความเป็นแม่เข้ากับประสบการณ์ของการอุ้มท้องและให้กำเนิด ขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งผูกโยงความเป็นแม่เข้ากับการเลี้ยงดูและความรับผิดชอบต่อบุตรของตนเอง ความแตกต่างดังกล่าวเผยให้เห็นความซับซ้อนของความเป็นแม่ภายใต้เงื่อนไขของตลาดการสืบพันธุ์และเทคโนโลยีการเจริญพันธุ์ร่วมสมัย

อภิปรายผล

1. การให้ความหมายต่อการอุ้มบุญของผู้หญิงตั้งครรภ์เชิงพาณิชย์แทนหรือแม่อุ้มบุญ

การให้ความหมายต่อการอุ้มบุญของผู้หญิงที่ตั้งครรภ์แทนเชิงพาณิชย์หรือแม่อุ้มบุญในการศึกษารั้งนี้ สะท้อนให้เห็นว่า การอุ้มบุญเชิงพาณิชย์มิได้เป็นเพียงการตัดสินใจส่วนบุคคลของผู้หญิง หากแต่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่เชื่อมโยงกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และอุดมการณ์ทางเพศที่ฝังรากอยู่ในสังคมร่วมสมัย สอดคล้องกับงานศึกษาในอินเดียที่พบว่า ประสบการณ์ของผู้หญิงในอุตสาหกรรมการตั้งครรภ์แทนเป็นพื้นที่ของการต่อรองความหมายระหว่างศักดิ์ศรี (honor) และความอดสู (stigma) ภายใต้เงื่อนไขทางชนชั้นและสถานะทางสังคม ขณะที่ในบริบทไทยการอุ้มบุญยังเป็นพื้นที่ที่ความหมายทางกฎหมาย ศีลธรรม และวาทกรรมการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์เข้ามาปะทะและต่อรองกัน (ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2566)

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลจำนวนหนึ่งให้ความหมายต่อการอุ้มบุญว่าเป็น “ทางรอดของชีวิต” ซึ่งในเบื้องต้นอาจดูเป็นการตัดสินใจของปัจเจกบุคคล แต่เมื่อพิจารณาอย่างลึกซึ้งกลับพบว่า การตัดสินใจดังกล่าวเกิดขึ้นภายใต้ข้อจำกัดทางเศรษฐกิจที่บีบคั้น ทั้งปัญหานี้สิน รายได้ไม่เพียงพอ ความไม่มั่นคงทางอาชีพ และภาระในการดูแลสมาชิกในครอบครัว การเลือกเป็นแม่อุ้มบุญจึงมิได้เป็นเสรีภาพในการเลือกอย่างสมบูรณ์ หากแต่เป็นการตัดสินใจภายใต้เงื่อนไขของความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้างที่จำกัดทางเลือกอื่นของผู้หญิง ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับงานศึกษาของ Hibino, Y. ที่พบว่า ผู้หญิงอินเดียจำนวนมากมองการอุ้มบุญเป็นโอกาสทางเศรษฐกิจที่หาไม่ได้จากงานประเภทอื่น และแม้รายได้จากการอุ้มบุญจะสามารถเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของครอบครัวได้ในระยะสั้น แต่ก็ไม่สามารถแก้ไขความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้างหรือเปลี่ยนแปลงสถานะทางสังคมของผู้หญิงได้ในระยะยาว (Hibino, Y., 2023)

อย่างไรก็ตาม ความเปราะบางของแม่อุ้มบุญมิได้เกิดจากมิติทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว หากยังเชื่อมโยงกับความไม่เป็นธรรมทางเพศที่กำหนดให้ผู้หญิงเป็นผู้รับผิดชอบหลักต่อการดูแลครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลจำนวนมากให้ความหมายต่อการอุ้มบุญว่าเป็นสิ่งที่ทำ “เพื่อลูก” “เพื่อพ่อแม่” หรือ “เพื่อครอบครัว” รายได้จากการอุ้มบุญถูกนำไปใช้ส่งเสียบุตรเรียนหนังสือ รักษาพยาบาลสมาชิกในครอบครัว หรือสร้างความมั่นคง

ทางเศรษฐกิจให้ครัวเรือน สะท้อนให้เห็นว่าแม้การอุ้มบุญจะเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจ แต่แรงผลักดันสำคัญกลับยึดโยงอยู่กับบทบาทความเป็นแม่และผู้ดูแลที่สังคมคาดหวังจากผู้หญิง ภาวะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด “กะที่สอง” (second shift) ที่ชี้ให้เห็นว่าผู้หญิงยังคงต้องแบกรับภาระการดูแลครอบครัว แม้ว่าจะทำงานหารายได้เช่นเดียวกับผู้ชายก็ตาม (ศิริโสภา สันติทฤษฎีกร, 2567)

ข้อค้นพบดังกล่าวยังสอดคล้องกับงานศึกษาของ Jana, M., & Hammer, A. ที่พบว่า แม่อุ้มบุญเชิงพาณิชย์ในอินเดียจำนวนมากอาศัยอยู่ภายใต้โครงสร้างสังคมแบบชายเป็นใหญ่และเข้าสู่อุตสาหกรรมการอุ้มบุญเพื่อความอยู่รอดของครอบครัว อย่างไรก็ตาม การศึกษารังนี้ยังพบความแตกต่างที่น่าสนใจระหว่างแม่อุ้มบุญไทยและอินเดีย กล่าวคือ แม่ค่าตอบแทนจะเป็นแรงจูงใจสำคัญเช่นเดียวกัน แต่แม่อุ้มบุญไทยบางส่วนมิได้อยู่ในภาวะยากจนขั้นรุนแรง หากแต่ต้องการเงินทุนเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตหรือเติมเต็มความฝันส่วนบุคคล เช่น การศึกษาต่อ การลงทุนทางธุรกิจ หรือการสร้างความมั่นคงในอนาคต ขณะที่แม่อุ้มบุญอินเดียส่วนใหญ่มักมีภูมิหลังจากครอบครัวยากจน เป็นแรงงานนอกระบบ หรือมีโอกาสด้านการศึกษาจำกัด (Jana, M. & Hammer, A., 2021)

นอกเหนือจากมิติทางเศรษฐกิจและเพศภาวะแล้ว ผลการศึกษายังสะท้อนบทบาทของอุดมการณ์ครอบครัวแบบดั้งเดิมที่เชื่อว่าครอบครัวที่สมบูรณ์ควรประกอบด้วยพ่อแม่และลูกจากฝั่งผู้ว่าจ้าง ผนวกเข้ากับการสร้างคุณค่าทางศีลธรรมจากฝั่งแม่อุ้มบุญ ก่อให้เกิดการสร้างความหมายเชิงบวกต่อการอุ้มบุญ โดยผู้ให้ข้อมูลจำนวนหนึ่งให้ความหมายต่อการอุ้มบุญของตนเองว่าเป็น “ผู้ให้ชีวิต” หรือ “ผู้สร้างครอบครัวให้สมบูรณ์” แก่คู่สมรสที่ไม่สามารถมีบุตรได้ ความหมายดังกล่าวสะท้อนอิทธิพลของทั้งอุดมการณ์ครอบครัวแบบดั้งเดิมและมิติทางศีลธรรม สอดคล้องกับงานของ Pande, A. ที่พบว่า แม่อุ้มบุญในอินเดียไม่ต้องการมองตนเองเป็นผู้ขายแรงงานหรือผู้ขายร่างกาย แต่ให้นิยามการอุ้มบุญว่าเป็นการช่วยเหลือคู่สมรสที่มีบุตรยาก เป็นบุญกุศล เป็นของขวัญจากพระเจ้า หรือเป็นการเสียสละเพื่อครอบครัว การสร้างความหมายเช่นนี้ช่วยลดตราบาปทางสังคมและช่วยรักษาภาพลักษณ์ของการเป็น “แม่ที่ดี” ไว้ได้ (Pande, A., 2010)

ในภาพรวม ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า อุตสาหกรรมการตั้งครรภ์แทนเป็นผลผลิตของระบอบเสรีนิยมใหม่ที่ขยายอำนาจของตลาดเข้าสู่พื้นที่ส่วนตัวของผู้หญิง จนทำให้ความสามารถในการให้กำเนิดถูกแปลงเป็นทรัพยากรทางเศรษฐกิจที่สามารถซื้อขายและแลกเปลี่ยนได้ในระบบตลาด (ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2566) อย่างไรก็ตาม แม่อุ้มบุญมิได้มองตนเองเป็นเพียงแรงงานในตลาดการสืบพันธุ์เท่านั้น หากยังพยายามสร้างความหมายเชิงศีลธรรมและคุณค่าทางสังคมให้แก่การกระทำของตนผ่านวาทกรรมของการเสียสละ การช่วยเหลือผู้อื่น และการทำหน้าที่เพื่อครอบครัว ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Pande, A. ที่เสนอว่า อุตสาหกรรมการอุ้มบุญได้สร้างผู้หญิงให้เป็น “แม่-แรงงาน” (mother-worker) ซึ่งดำรงอยู่ภายใต้ความย้อนแย้งของการเป็นทั้งผู้ดูแลชีวิตในครรภ์และผู้ปฏิบัติงานตามเงื่อนไขของสัญญาจ้างในเวลาเดียวกัน (Pande, A., 2010) ในแง่นี้ การให้ความหมายต่อการอุ้มบุญของแม่อุ้มบุญไทยจึงมิได้เป็นเพียงการอธิบายเหตุผลในการเข้าสู่อาชีพดังกล่าว แต่เป็นกระบวนการต่อรองอัตลักษณ์ ศักดิ์ศรี ความเป็นแม่ และคุณค่าของตนเองภายใต้เงื่อนไขของตลาดการตั้งครรภ์แทนร่วมสมัย อันเป็นพื้นที่ที่ความเป็นแม่ ระบบทุนนิยม ความไม่เท่าเทียมทางเพศ และอำนาจในการกำหนดความหมายของชีวิตเข้ามาบรรจบและต่อรองกันอย่างซับซ้อน

2. มุมมองต่อความเป็นแม่ของผู้หญิงที่ตั้งครรภ์เชิงพาณิชย์

ผลการศึกษาในประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นว่า ความเป็นแม่มิใช่สถานะที่มีความหมายตายตัว หากแต่เป็นอัตลักษณ์ทางสังคมที่ถูกสร้าง ตีความ และต่อรองอยู่ตลอดเวลาภายใต้บริบทของเทคโนโลยีการเจริญพันธุ์ร่วมสมัย สอดคล้องกับข้อเสนอของ Williams-Jones, B. ที่มองว่าเทคโนโลยีการเจริญพันธุ์ได้ก่อให้เกิดการนิยามใหม่ของความเป็นแม่ (redefinition of motherhood) (Williams-Jones, B., 2002) โดยทำให้บทบาทที่เคยรวมอยู่ในผู้หญิงคนเดียวถูกแยกออกเป็นหลายมิติ ได้แก่ แม่ทางพันธุกรรม (genetic mother) แม่ผู้ตั้งครรภ์ (gestational

mother) และแม่ทางสังคม (social mother) ซึ่งอาจเป็นบุคคลคนละคนกันได้ (McLachlan, H. V. & Swales, J. K., 2009) ภายใต้บริบทดังกล่าว ความเป็นแม่จึงมิได้ถูกกำหนดด้วยสายสัมพันธ์ทางชีววิทยาเพียงอย่างเดียว แต่ยังเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ทางร่างกาย ความสัมพันธ์ทางสังคม และความหมายที่ผู้หญิงแต่ละคนสร้างขึ้นต่อบทบาทของตนเอง

แม้เทคโนโลยีการเจริญพันธุ์จะพยายามแยกบทบาทของการตั้งครรภ์ออกจากความเป็นแม่ แต่ผลการศึกษาพบว่า “ความเป็นแม่ทางการตั้งครรภ์” (gestational motherhood) ยังคงมีพลังทางอารมณ์อย่างมาก ผู้ให้ข้อมูลจำนวนหนึ่งแม่จะตระหนักดีว่าเด็กในครรภ์มิใช่บุตรของตนเองในทางกฎหมายและพันธุกรรม แต่ประสบการณ์การอุ้มท้อง การรับรู้การเจริญเติบโตของเด็ก และการดูแลเด็กตลอดระยะเวลาการตั้งครรภ์กลับก่อให้เกิดความผูกพันทางอารมณ์อย่างลึกซึ้ง จนนำไปสู่ความรู้สึกสูญเสียและความเจ็บปวดเมื่อถึงเวลาส่งมอบเด็กให้แก่ผู้ว่าจ้าง ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ร่างกายและประสบการณ์ของการตั้งครรภ์ยังคงมีบทบาทสำคัญในการสร้างความรู้สึกของความเป็นแม่ นอกจากนี้ผลการศึกษาอีกกว่าพบว่า ระดับความผูกพันและความเจ็บปวดมิได้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์การตั้งครรภ์เพียงอย่างเดียว แต่ยังเชื่อมโยงกับคุณภาพของความสัมพันธ์ระหว่างแม่อุ้มบุญกับผู้ว่าจ้างด้วย ผู้ให้ข้อมูลจำนวนหนึ่งสะท้อนว่า การได้รับการปฏิบัติด้วยความเคารพ การได้รับการดูแลเอาใจใส่ และการได้รับการยอมรับในฐานะมนุษย์ผู้มีคุณค่า ช่วยลดความรู้สึกสูญเสียและทำให้การส่งมอบเด็กเป็นกระบวนการที่สามารถยอมรับได้มากขึ้น ประเด็นนี้สอดคล้องกับข้อเสนอของ Parks, J. A. ที่มองว่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้ว่าจ้างกับแม่อุ้มบุญไม่ควรถูกจำกัดอยู่เพียงความสัมพันธ์เชิงสัญญาทางกฎหมาย หากแต่ควรเป็นความสัมพันธ์เชิงจริยธรรมที่ตั้งอยู่บนความรับผิดชอบ การดูแลเอาใจใส่ และการตระหนักถึงความไม่เท่าเทียมทางอำนาจและทรัพยากรที่ดำรงอยู่ระหว่างทั้งสองฝ่าย (Parks, J. A., 2010) การมีความสัมพันธ์ในลักษณะดังกล่าวช่วยให้การอุ้มบุญมีความเป็นมนุษย์มากขึ้น และลดผลกระทบทางอารมณ์ที่อาจเกิดขึ้นกับแม่อุ้มบุญภายหลังการคลอด

ในอีกด้านหนึ่ง ผลการศึกษายังสะท้อนให้เห็นว่า ผู้หญิงบางกลุ่มมิได้สร้างความหมายของความเป็นแม่ผ่านการตั้งครรภ์ แต่กลับเลือกที่จะต่อรองความเป็นแม่ผ่านการรักษาระยะห่างทางอารมณ์จากเด็กในครรภ์ พวกเธอหลีกเลี่ยงการสร้าง ความผูกพันกับเด็ก ไม่ตั้งชื่อเด็ก ไม่จินตนาการถึงอนาคตของเด็ก และพยายามมองการตั้งครรภ์เป็นเพียงภารกิจทางเศรษฐกิจหรือการทำงานรูปแบบหนึ่ง ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Williams-Jones, B. และ McLachlan, H. V., & Swales, J. K. ที่เสนอว่า การอุ้มบุญทำให้เกิดการแยกบทบาทระหว่าง “ผู้ตั้งครรภ์” และ “ผู้เป็นแม่” อย่างชัดเจน (Williams-Jones, B., 2002); (McLachlan, H. V. & Swales, J. K., 2009) ขณะเดียวกันยังสอดคล้องกับข้อสังเกตของ Snowdon (อ้างถึงใน Williams-Jones, B., 2002) ที่พบว่า แม่อุ้มบุญจำนวนหนึ่งใช้กระบวนการสร้างความห่างเหินทางจิตใจ (dissociation) เพื่อช่วยให้ตนเองสามารถปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้ตั้งครรภ์แทนได้โดยไม่เกิดความผูกพันทางอารมณ์มากเกินไป ที่น่าสนใจคือผู้หญิงกลุ่มนี้มิได้ปฏิเสธความเป็นแม่โดยสิ้นเชิง หากแต่ย้ายความหมายของความเป็นแม่ไปสู่บทบาทการเลี้ยงดูบุตรของตนเอง พวกเธอมองว่าหน้าที่ของแม่ที่แท้จริงมิใช่การตั้งครรภ์ แต่คือการเลี้ยงดู การเสียสละ และการรับผิดชอบต่อชีวิตของเด็กในระยะยาว ด้วยเหตุนี้ แม่จะเป็นผู้ให้กำเนิดเด็กผ่านกระบวนการอุ้มบุญ แต่พวกเธอกลับนิยามตนเองในฐานะแม่ของลูกที่บ้านมากกว่าการเป็นแม่ของเด็กในครรภ์

โดยสรุป ผลการศึกษาค้นหานี้สนับสนุนข้อเสนอของ Williams-Jones, B. ว่า การอุ้มบุญเชิงพาณิชย์มิได้ทำให้ความเป็นแม่หายไป หากแต่ทำให้เห็นถึงความซับซ้อนและความหลากหลายของความเป็นแม่ในสังคมร่วมสมัย (Williams-Jones, B., 2002) ความเป็นแม่มิได้เป็นข้อเท็จจริงทางชีววิทยาที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติจากการตั้งครรภ์ แต่เป็นอัตลักษณ์ทางสังคมที่ผู้หญิงสร้างและต่อรองขึ้นภายใต้บริบทชีวิตของตนเอง ผู้หญิงบางคนให้ความหมายความเป็นแม่ผ่านประสบการณ์ของการอุ้มท้องและให้กำเนิด ขณะที่บางคนให้ความหมายผ่านการเลี้ยงดู การเสียสละ และความรับผิดชอบต่อครอบครัว ผลการศึกษาจึงชี้ให้เห็นว่า ความเป็นแม่ประกอบด้วยมิติทาง

ชีววิทยา ร่างกาย อารมณ์ และสังคม ซึ่งอาจเกิดขึ้นพร้อมกันหรือแยกออกจากกันได้ภายใต้บริบทของเทคโนโลยี การเจริญพันธุ์ร่วมสมัย

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการให้ความหมายต่อการอุ้มบุญและมุมมองต่อความเป็นแม่ของผู้หญิงที่เคยมีประสบการณ์ตั้งครรภ์แทนเชิงพาณิชย์ในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ผู้หญิงให้ความหมายต่อการอุ้มบุญใน 4 ลักษณะ ได้แก่ การอุ้มบุญในฐานะทางรอดจากวิกฤตทางเศรษฐกิจ โอกาสในการสร้างความมั่นคงในชีวิต งานที่ทำเพื่อครอบครัว และการช่วยเติมเต็มความเป็นครอบครัวให้แก่ผู้มีบุตรยาก ขณะที่มุมมองต่อความเป็นแม่สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่เกิดความผูกพันทางอารมณ์กับเด็กในครรภ์และเผชิญความเจ็บปวดจากการส่งมอบเด็ก และกลุ่มที่รักษาระยะห่างทางอารมณ์ โดยนิยามความเป็นแม่ผ่านบทบาทการเลี้ยงดูบุตรของตนเอง ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า การตั้งครรภ์แทนเชิงพาณิชย์เป็นพื้นที่ที่ความเป็นแม่ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และความไม่เท่าเทียมทางเพศเข้ามาเกี่ยวข้องกันอย่างซับซ้อน ขณะเดียวกัน การห้ามการตั้งครรภ์แทนเชิงพาณิชย์ตามกฎหมายไทยไม่ได้ทำให้ปรากฏการณ์ดังกล่าวหมดไป แต่กลับทำให้ผู้หญิงที่เกี่ยวข้องต้องเผชิญกับความเปราะบางและขาดกลไกการคุ้มครองที่เหมาะสม ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมสนับสนุนบริการสุขภาพและคณะกรรมการคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ ควรพัฒนามาตรการเฝ้าระวัง การคุ้มครองสิทธิ และการเยียวยาผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงกลุ่มนี้ สำหรับการวิจัยในอนาคต ควรขยายการศึกษาไปสู่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกลุ่มอื่น ศึกษาผลกระทบระยะยาวต่อชีวิตของผู้หญิงที่เคยรับจ้างตั้งครรภ์แทน และศึกษาเปรียบเทียบเชิงนโยบายและกฎหมายระหว่างประเทศ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และแนวทางคุ้มครองสิทธิของผู้หญิงในบริบทของเทคโนโลยีการเจริญพันธุ์ร่วมสมัย

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์ต่อยอดจากภาคินพนธ์เรื่อง “เสียงของแม่อุ้มบุญ: มุมมองต่อสิทธิในร่างกายและมุมมองต่อความเป็นแม่” ภาคินพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาปรัชญา การเมือง และเศรษฐศาสตร์ วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง ปีการศึกษา 2568 ผู้วิจัยขอขอบคุณแม่อุ้มบุญทุกท่านที่สละเวลา เปิดใจ และร่วมแบ่งปันประสบการณ์ผ่านการสัมภาษณ์ เสียงของท่านคือหัวใจสำคัญของงานวิจัยฉบับนี้ และเป็นแรงบันดาลใจในการทำงานเพื่อสร้างความเข้าใจในประเด็นเกี่ยวกับร่างกายและประสบการณ์ของผู้หญิงมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. (2566). ครรภ์แห่งชาติ: รัฐเจริญพันธุ์ ร่างกาย และเพศวิถี. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์. (2558). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132 ตอนที่ 38 ก หน้า 1-12 (1 พฤษภาคม 2558).
- ศิริโสภา สันติทฤษฎีกร. (2567). การศึกษาไม่ใช่คำตอบสุดท้าย: มรดกทางความคิดของวอลสโตนคราฟต์กับการต่อสู้ของผู้หญิงร่วมสมัย. วารสารคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 1(ฉบับพิเศษ), 77-95.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.

- Hibino, Y. (2023). The advantages and disadvantages of altruistic and commercial surrogacy in India. *Philosophy, Ethics, and Humanities in Medicine*, 18(8), 1-10.
- Horsey, K. (2024). The future of surrogacy. *Reproductive BioMedicine Online*, 48(5), 1-16.
- Jana, M. & Hammer, A. (2021). Reproductive work in the global South: Surrogacy as clinical labour. *Work, Employment and Society*, 36(5), 1-22.
- McLachlan, H. V. & Swales, J. K. (2009). Commercial surrogate motherhood and the alleged commodification of children: A defense of legally enforceable contracts. *Law and Contemporary Problems*, 72(3), 91-107.
- Pande, A. (2010). Commercial surrogacy in India: Manufacturing a perfect mother-worker. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 35(4), 969-992.
- Parks, J. A. (2010). Care ethics and the global practice of commercial surrogacy. *Bioethics*, 24(7), 333-340.
- Peet, J. L. . (2016). A womb that is (not always) one's own: Commercial surrogacy in a globalized world. *International Feminist Journal of Politics*, 18(2), 171-189.
- Spar, D. (2005). For love and money: the political economy of commercial surrogacy. *Review of International Political Economy*, 12(2), 287-309.
- Williams-Jones, B. (2002). Commercial surrogacy and the redefinition of motherhood. *The Journal of Philosophy, Science & Law*, 2(2), 1-16.